P. Šalčius.

Partinė ar neitralinė koperacija?

Kaunas — 1924 m.

P. Šalčius.

Partinė ar neitralinė koperacija?

Kaunas :-: :-: :-: :-: :-: :-: 1924 m.

Šios brošiūros tikslas yra objektingai parodyti plačiai visuomenei visą tą partinę kovą, kuri paskutiniu laiku iškilo mūsų spaudoje del manomojo mūsų koperacijos partingumo ir aiškiai parodė, kiek iš partinių kivirčų gali būti koperacijai naudos. Čia man taip pat svarbu, kad iš šios brošiūros kiekvienas koperatininkas pamatytų, kiek tikrenybės atatinka daromi neitraliai kooperacijai užmetimai.

Tam tikslui aš panaudosiu visą eilę straipsnių, kuri tilpo Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos organe „Talkoje“, „Ūkininke“, „Ryte“ ir kituose.

Autorius.

* * *

Daugumoje šalių koperacija yra netralė, t. y. nieko bendra neturi su politinėmis partijomis. Tokiose šalyse, kaip antai; Anglijoje, Danijoje koperacija yra stipriausia — pasiekusi aukščiausio laipsnio. Tokio pat nusistatymo laikėsi ir laikosi ir pirmoji koperatyvų sąjunga — Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sajunga. Ir tatai suprantama. Lietuva yra nedidelė šalis su 2 milijonais gyventojų, neturtinga inteligentinėmis pajėgomis, ir skaldyti joje nėra kas, nes ir visą Lietuvą apimančios oganizacijos, palyginus su didesnių ir kulturingesnių valstybių organizacijoms, yra tik nykštukai.

Šitokis Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos nusistatymas išreikštas jau „Talkos“ 16 Nr. 1922 m. straipsnyje „Del rinkimų į Seimą“ ir tų pačių metų 27 Nr. straipsnyje „Nuo žodžių prie darbo“.

Del rinkimų į Seimą.

Kaip renkant Steigiamąjį Seimą, taip ir šiuo momentu besiartinant rinkimams į paprastąjį parlamentą, koperatininkų tarpe atsiranda balsų, kurie reikalauja, kad koperatininkai savystoviai dalyvautų rinkimuose — statytų atskirus savo sąrašus. Koperatininkų noras turėti ištikimų savo idėjos draugų Seime yra visiškai suprantamas. Ypač tokių draugų, kurie būtų pirmiau koperatininkai, o paskum partijų žmonės. Tenka pažymėti liūdną faktą, jog buvusieji Steig. Seime koperatininkai, pradžioje ryžęsi ginti koperacijos reikalus, ilgainiui pasinėrė partiniuose reikaluose ir, tur būt, apie koperaciją visiškai pamiršo. Rezultate mes turime įstatymą del mokesnių nuo apyvartos, kuri sunkia našta gula ant bendrovių. Seimo koperatininkai čia parodė daug kuklumo ir privatinės prekybos atstovų baimės.

Tačiau atskiras koperatininkų dalyvavimas rinkimuose nėra galimas dalykas. Jei mūsų koperacijos judėjimas lig šiol išlaiko, taip vadinamą, neitralų pobūdį, t. y. spiečia žmones įvairių sluoksnių, partijų ir tikybų, tai, kaip sektųsi sudaryti tarpe tų žmonių bendrą politinę programą? Jei juos jungia koperacijos idėja, tai savo pažiūromis, sakysime, į žemės reformą, jie gali būti labai ir labai nevienodų pažiūrų. Tokių klausimų nemaža rasis, kuriais koperatininkai nesusitars.

Partiniems koperatininkams telieka pasirūpinti, kad į jų sąrašus būtų įtraukta koperatininkų. O nepartiniams balsuoti už sąrašus tų partijų, kurios labiau gina koperacijos reikalus.

P. Š.

Nuo žodžių prie darbo.

Šis „Talkos“ numeris išeina pačiame rinkimų karštyje. Viena partija paskui kitą stengiasi kuodaugiausia prisikalbinti savo šalininkų. Sakomos karščiausios kalbos ir, žinoma, kiekviena partija stengiasi savo priešininką apgalėti, išrodinėdama jo niekšingumą. Pirktų žodį, kad tik smailiau, gudriau įgiltų savo konkurentui. Didžiausiu įnirtimu išrodinėjama, jog tik peršamos partijos programoje tėvynės išganymas, o jei priešingai atsitiktų — žmonės nebalsuotų už siūlomą sąrašą—tai grėsia didžiausia pražūtis.

Koperatyvai viso to karščio ir įnirtimo sūkurio stovi nuošaly. Koperatininkų nuomonė del rinkimų pasakyta pereitame „Talkos“ numery.

Tačiau šią valandą kaip tik norėtųsi palyginti koperacijos darbą su partiniu.

Kiekvienos tikrai demokratinės partijos, kaip ir koperacijos, tikslas įkūrti tokį gyvenimą, kursai nevaržydamas asmens laisvės, duotų galimybės gaminti gyvenimo reikmenas ir jas skirstyti kiek galima platesnių visuomenės sluoksnių naudai.

Tačiau koperaciją nuo politinio judėjimo skiria labai svarbus dalykas. Koperacija remiasi nuolatine plačių sluoksnių kūryba. Šimtai tūkstančių žmonių kasdien turi reikalo su koperatyvais — gauna iš jų šiokios ar tokios naudos. Tūkstančiuose koperacijos įstaigų kasdien eina organizacinis darbas žmonių gerovei pakelti.

Ir ištikro, tik tuomet tepavyks įkūrti geresnis gyvenimas, kuomet plačiosios minios bus įtrauktos į kūrybos darbą, kuomet įsitraukdamos į tą darbą bus dvasiniai auklėjamos.

Tuo tarpu politinės partijos pasirodo per 3-5 metus, kuomet prisiartina rinkimai ir tik tuo metu paprastai jos duoda minioms „dvasinio maisto“, piršdamos viena per kitą savąjį „rojų“ skambiais obalsiais ir rezoliucijomis.

Bet rinkimai praeina. Kas laimėjo, kas pralaimėjo, ir vėl užeina nuobodžios dienos. Plačiosios minios iš laikraščių ir gandų tesužino, kaip jų rinktiniai darbuojasi, kartais visiškai apsilenkdami su savo gražiais obalsiais, o pažadėto ir laukiamo „rojaus“ kaip nėra, taip nėra. Ir ar gali būti?

„Nepakanka vienų dekretų apie reformas“, sako vienas garsus koperatininkas. „Gali paskelbti tobuliausias socialines reformas, ir jos paliks tuščias garsas, jei nėra parengta žmonių dvasia, o organizuotingumas ir visomeningumas nėra įleidęs į minias gilių šaknų ir, jeigu sveiko egoizmo jausmas nesusiliejo su giliu reikalų supratimu visuomenės, kurios dalis jis patsai yra. Jei kurioje šaly minios menkai susipratusios, tad jos yra žmonių dulkės, o dulkės yra labai netikusi statomoji medžiaga. Tik tada, kai tos žmonių dulkės bus surištos netik savo reikalų bendrumo supratimu, bet ir nuolatiniu gyvu darbu, jos pavirs tąja miklia mase, iš kurios kaip tik yra galima naujas gyvenimas kūrti“.

Taigi, koperatininkams aišku, jog mitingais, rezoliucijomis, ar net grobimu, naujos geresnės tvarkos neįkūrsi ir šiomis rinkimų dienomis nepamirškime, jog mūsų obalsis ne žodžiai, bet darbas. To pat palinkėkime mūsų renkamiems.

P. Š.

Tačiau nežiūrint į tokį L. K. B. Sąjungos Valdybos nusistatymą 1923 m. „Ūkininke“ Nr. 9 randame straipsnyje „Koperacijos bepartyviškumas Lietuvoje“, kur Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos Valdyba kaltinama padarius įvairių nebūtų nusižengimų.

Koperacijos „bepartyviškumas“ Lietuvoje.

Koperacijos mokslas, jos teorija mokina, kad į koperatyves organizacijas vienijasi visi be pažiūrų, partijų, luomų, tautų ir tikybų skirtumo. Koperacijos tikslas teikti savo nariams ūkio gerybes.

Bet Lietuvoje ar taip ištikrųjų yra? Visų pirma paimsime Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungą, į kurią susispietusios daugumoj vartotojų bendrovės. Perskaitę dienraštį „Lietuvą“ Nr. 37 š. m. vasario m. 15 d. Eltos pranešimą iš Ukmergės, kame nuo Sausio m. 1 iki 27 d. buvo žemės koperacijos ir politikos lavinantieji kursai, surengti valstiečių sąjungos iniciatyva ir lektoriu buvo Lietuvos Koperacijos B-vių Sąjungos Instruktorius Kuznecovas.

Gerbiamieji ūkininkai, ar del to jūs dėjote pinigus į bendroves ir į Sąjungą, kad pastaroji aikvotų jūsų pinigus instruktoriams, politikos partijoms (valstiečių sąjungai) agitatorius auklėti?

Antras neužmirštinas dalykas buvęs antrame Lietuvos koperatyvų kongrese, kuriame būrelis „koperatininkų“ pakėlė klausimą reikalaudami valdžios paliuosuoti iš kalėjimo vieną komunistą ir tokiu būdu visą kongresą paversti komunistų suvažiavimu.

Trečias nedovanotinas dalykas ūkininkams ir vienam kitam dvasiškiui, kurie atvažiavę į Sąjungos arba Banko suvažiavimą į valdybas renka priešingo nusistatymo žmones, todel negalime skųstis, kad koperacijos vairas kairiojo elemento rankose, kad finansuojama vienšalės draugijos ir priimami artimų jiems pažiūrų darbininkai. Visa krikščioniškoji visuomenė šį pamirštą klausimą, ekonominės gerovės koperacijos pamatais kėlimą Lietuvoje, privalo paimti į savo rankas. Ypač tuo klausimu turi susirūpinti ūkininkai, darbininkai ir rinkdami atstovus į Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos arba Koperacijos Banko suvažiavimus reikalauti, kad į Valdybas būtų išrinkti ūkininkams palankūs asmens, kurie rūpintūsi, kaip pigiau pergabenti iš užsienio prekes, ūkio mašinas, kaip patogesnėmis sąlygomis gauti pasiskolinti pinigų, bet ne socializmą jūsų pinigais skleist.

P.

Į tai buvo atsakyta straipsniais 1923 m. „Talkos“ Nr. 6. „Koperacija ir partyviškumas“ ir 1923 m. „Talkos“ 20 Nr. straipsniu „Apie katinus, kurių liko tik uodegos, arba partinė koperacija“.

Koperacija ir partyviškumas.

Jau „Talkoje“ ne kartą buvo rašyta, kad koperacija privalo būti nepartinė. Taip pat buvo nurodoma ir į tai, kad plačioms masėms daugiau gali duoti naudos koperacijos darbas, kaip siauras partyviškumas.

Tos politikos ir nusistatymo ligi šiol griežtai laikėsi Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjunga, kurioje kaip valdyboje taip ir kituose valdomuose organuose dalyvauja įvairių pažiūrų žmonės, daugumoje politika visiškai neužsiimą.

To nepartyvumo dėka Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungai pavyko suspiesti į vieną šeimyną kuo ne visus esančius Lietuvoje koperatyvus visiškai neatsižvelgiant į tai, kurių pažiūrų žmonės tiems koperatyvams vadovauja. Tuo būdu Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjunga yra viena nedaugelio įstaigų, kur teigiamas šalies kūrimo darbas eina nekišant politikos. Tatai gerai žino visi nuoširdūs tikri koperatininkai, kurie susiduria su L. K. B. Sąjunga.

Bet koperacija partijai gali būti labai naudinga. Partija iš koperatyvų galėtų melžti pinigų savo propagandai, galėtų panaudoti platų koperacijos aparatą savo tikslams. Kaikuriose šalyse tokių koperatyvų yra, bet tose šalyse koperatyvai ir gyvuoja neperpuikiausiai. To norėtų ir mūsų partijos. Jau nuo pradžios koperacijos atsigavimo partijos „kesinasi“ ant koperacijos, ypač spekuliuodamos pačiu koperacijos obalsiu, jos firma. Gaila, kad iš tų gražių pastangų išdygsta pseudokoperatyvai, kurie nieko bendro neturi su koperacija, arba akcinės bendrovės.

Tai ir suprantama. Kilnūs koperacijos obalsiai — „vienybėje — galybė“ ir „vienas už visus ir visi už vieną“ negali tarnauti abejotinos vertės partijų rietenoms. Užtat ten kur koperacija stipriausia (Vokietijoje, Anglijoje) stengiamasi politinių ir tikybinių ginčų nekelti koperatyvuose.

Paskutiniu laiku Lietuvoje, paaštrėjus partijų rietenoms, matyti pastangų ne tik kurti savo grynai partinius koperatyvus, bet ir griauti, skaldyti nepartinius. Kas itin nuostabu, kad tam reikalui panaudojamas net patsai nepartyvumo obalsis. „Ūkininko“ priede „Žemės Ūkis ir Koperacija“ tūlas pasislėpęs raide P. pilietis paduoda visiškai net neatatinkančių tikrenybei žinių, kad L. K. B. Sąjunga aikvoja pinigus instruktoriams politikos partijoms agitatoriams auklėti“, nurodydamas į kursus įvykusius Ukmergėje. Pil. P. neištyręs dalyko jau daro L. K. B. Sąjungai užmetimą partingume. Tuo tarpu „Talkos“ skaitytojai, turbūt gerai žino, kad tie kursai buvo surengti Žemės Ūkio Ministerijos ir

Ukmergės Savivaldybės, o instruktorius ten dėstė koperacijos sąskaitybą. Kur čia prasižengimas nepartyvumui.

Man rodosi, kad jei L. K. B. Sąjunga net būtų delegavusi dėstyti instruktorių ir partiniuose kursuose koperacijos ir sąskaitybos, tai bepartingumui maža būtų nusižengus, nes be bendrų obalsių paprastai dėstomų tokiuose kursuose, instruktorius būtų davęs klausytojams teigiamų žinių, kaip praktikoje kelti žmonių gerovė ir kaip praktikoje dirbti didelis visuomenės darbas, kursai vienas tegali paliuosuoti mūsų gamintojus ir vartotojus nuo sunkios naudotojų tarpininkų naštos.

P. Šalčius.

Apie katinus, kurių liko tik uodegos, arba partinė koperacija.

„Visa krikščioniškoji visuomenė šį pamirštą — ekonominės gerovės koperacijos pamatais kėlimą Lietuvoje, privalo paimti į savo rankas."

Š/m. „Ūkininkas" Nr. 9.

„Apie kokį ten idealį nepartyvumą šiandien kalbėti, kuomet kunigai ne tik iš koperatyvų bet ir iš bažnyčios ir iš žmogaus sąžinės jomarką daro, reiškia perdaug turėti naivumo... Ten kur koperatyvo nėra, reikia imtis iniciatyvos ir iš syk duoti koperatyvui darbininkišką kryptį".

Š/m. „Socialdemokratas" Nr. 38.

Tai yra pripuolamos dviejų partijų organų ištraukos. Jų rasite pasiskaitę by kurios partijos organą. Pirmieji bene pakėlė „partijos" ekonominį darbo reikalą žemdirbiai paskelbę, kad esamos koperacijos bendrovės netikę, reikia steigti naujas... akcines.*) Dabar savo bendroves ir koperatyvus siūlo steigti: komunistai, socialdemokratai, darbo federacija, liaudininkai, ūkininkų sąjunga, žemdirbiai. Be to, savo tautiniai partinius koperatyvus platina žydai ir lenkai. Nereikia pamiršti ir „Dalgio". Čia jau, pridėjus neitralį „koperatyvą", turėsime 10 pakraipų koperatyvų vienos kurios rūšies, sakysime vartotojų bendroves. Prie to skaičiaus dar galima būtų pridėti kariškių ir valdininkų koperatyvus, tai turėsime jau visą tuziną pakraipų vien tik vartotojų bendrovių. Kitų rūšių koperatyvai taip smarkiai gali ir nesiskaldyti į pakraipas. Sakysime žemės ūkio koperatyvai galėtų būti tik ūkininkų sąjungos, valstiečių liaudininkų, dvarininkų, žemdirbių, dalgininkų ir t. t. — besusirinks visgi pusė tuzino!

Kadangi tokis didelis koperatyvų pakraipų skaičius skelbiamas Lietuvoje, tai kiekvienam nuoširdžiam ir sąmoningam koperatininkui reikia duoti aiškus atsakymas, ar gali tos pakraipos atnešti koperacijai naudos.

Pirm davę atsakymą, prisižiūrėsime šių laikų ekonominiam gyvenimui. Šiandien visas pasaulis tampriai surištas ekonominiais (ūkiškais) ryšiais. Šiandien Lietuvoje mes turime atgabentų pre-

*) Jų pavyzdį pasekė valstiečiai laudininkai sudarę akcinę bendrovę paskum ir Ūkininkų Sąjunga sudarę akcinę bendrovę „Ūkininkas".

kių iš įvairių šalių, gamintų žmonių įvairių rasių, tikybų, politinių nusistatymų: žemės ūkio mašinas gauname iš Vokietijos — gaminamas daugiausia komunistų darbininkų (Ruhro krašte), parduodamų protestantų vokiečių pramoninkų, kurie kreivai žiūri į Lietuvą, kaipo kenkiančią jiems susijungti su plačiąja Rusijos prekyviete, kur jie galėtų parduoti daug savo prekių, gerai pasipelnytų. Kavą, arbatą ir kitas kolonialines gauname gamintas juododžių „netikėlių“ kraštuose! Manufaktūrą gauname iš aršiausių savo politinių priešų — lenkų; šiais metais, kaip vokiečių laikraščiai praneša, net muitas buvo sulygintas su kitų kraštų manufaktūra! Mūsų ponios prausiasi prancūzų muilais ir kvėpinasi prancūžų kvėpalais, o ponai pokyliuose geria prancūzų koniaką ir šampaną, valgo Šveicarijos šokoladą ir t. t.

Mūsų pagaminti produktai pakliūva taip pat į tolimiausias šalis įvairių tikybų ir partijų žmonėms — kiaušinius valgo Anglų darbininkai, kurių tarpe didelis skaičius labai kairių pažiūrų žmonių, iš mūsų miško prancūzai statosi sau triobas ir t. t.

Ir jei valdžia nusistato šioje srityje varyti šiokią ar tokią politiką, tai jai tas labai sunkiai vyksta. Ekonominius santykius šiandien nustato ne politinis ar tikybinis žmonių nusistatymas, bet prekyvietės įstatymai — kas patiekia pasaulinei prekyvietei geriausios rūsies produktų ir pigiausiomis kainomis, tas ir laimi.

Įkišimas į ekonominius santykius politikos ir kitų dalykų, kaip parodė pasaulinis karas, gali tik tuos santykius suardyti ir atnešti žmonijai didžiausios nelaimės. Įsivaizduokime tik ar galimas daiktas, kad lietuviai nepirktų druskos ar geležies iš vokiečių, del to, kad gamina darbininkai komunistai ir fabrikantai liuteriai, liberalai, monarchistai ir t.t. Tegu sakytų galą gauna komunistai, bedieviai, liuteriai ir t. t., nekenčiame mes jų pažiūrų, tegu prasmenga jie ir su savo prekėmis. Bet kas iš to išeitų? Lietuviams tektų grįžti prie medinio plūgo, o druskelės visiškai negautų, arba už ją mokėtų pašėlusius pinigus. Lygiai tą pat reikia pasakyti apie ūkiškus žmonių santykius šalies viduje — ir čia matome kuoplačiausią bendradarbiavimą įvairių žmonių pažiūrų. Kad reikia prekė pirkti, tai niekas neklausia, kokių pažiūrų darbininkas ar fabrikantas ją gamino. O jei paklaustų, tai vargu bau gautų pageidaujamą sau atsakymą. Todel didžiausia nesąmonė būtų į kiekvieną ekonominio žmogaus gyvenimo žingsnį kišti politikos ar tikybos reikalus.

Taip tai taip! Labai gera. Bet partija stato sau tam tikrą visuomenės gyvenimo programą. Stengiasi siekti kuogeriausios visuomenės tvarkos, savo idealo. Partijai reikalingi klapčiukai, partijai reikalingi pinigai. Iš kur jų gaus? O koperatyvai prekiauja, turi pelną, tai ir pinigų gali duoti ir plačiai partinę propagandą varyti. Akymirksniu sutiksime su tuo. Bet „gerbiamieji, naivaus neitralumo“ priešininkai būkite nuoseklūs. Darykite iš savo nusistatymo išvadas ligi galo. Šiandien žmonės visuomenės tvarkai palaikyti yra susispietę į tam tikrą žemės plotą apimančias orga-

nizacijas — valstybes. Nieko gudresnio kol kas dar neįvykinta pasaulyje. Valstybės valdžia leidžia reikalingų įstatymų, kūria naudingų savo piliečiams įstaigų ir įmonių — geležinkelius, paštą, mokyklas, organizuoja šalies gyvenimą ir t. t. Jei įvairių pažiūrų žmogus nieko bendra negali turėti; jei krikščionys demokratai sako: kas ne su mumis — tas prieš mus, jei komunistai žiūri kaip čia buožei galvą nusukus ir t.t., tai ir valstybines įmones ir įstaigas steigkime atskirai: kiekviena partija įsitaiso sau pašto ir telefono linijas, geležinkelius, mokyklas ir t. t. Tuomet įvyks tikra partijų „karalija," vienų pažiūrų žmogus visiškai nepriklausys kitų pažiūrų žmogaus — arba kaip lietuvių patarlė sako: „nė nekriuktels preidamas pro viens kitą." Tik toks ir tegalimas idealas darant nuosekliai išvadas iš varomos propagandos — „kas ne su mumis, tas mūsų priešas", nes pasaulyje nebuvo, nėra ir vargu galima tikėtis, kad kada nors visi žmonės būtų vienokių pažiūrų.

Grįžkime dabar prie koperatyvų ir pažiūrėkime, ką gali duot koperatyvų susiskaldymas.

Koperatyvų tikslas yra teikti medžiaginės ir dvasinės pagelbos savo nariams bendrai vedant kokį nors reikalą: įsikuriant krautuvių vartojamiems daiktams skirstyti savo nariams prekes, išsirašant trąšų, druskos, bendrai apsirūpinant reikalingomis piniginėmis lėšomis, bendrai parduodant ir perdirbant žemės ūkio produktus ir t. t. Koperatyvas tegali turėti pasisekimo, jei jis 1) tvirtai organizuotas, t. y. pakankamai turi žmonių, kurie nusimano, kaip vesti koperatyvo reikalus ir tiems reikalams atsidėję, 2) jei koperatyvas turi pakankamai narių, kurie galėtų sudaryti jam apyvartą. Apie pinigines lėšas čia nekalbu, nes koperatyvui svarbiau yra tvirta organizacija ir narių susipratimas („koperatyvo palaikymas"), kaip pinigai. Esant šioms sąlygoms koperatyvas gali daug geriau veikti už tą koperatyvą, kuris surenka arba gauna iš šalies pinigų. Tokie pinigai be nurodytų dviejų sąlygų gali labai greitai „ištirpti", ką praktika ir parodo.

Ar turi tų sąlygų mūsų koperatyvai? Turi, bet silpnai. Mums trūksta susipratusių koperatyvų vedėjų, narių skaičius mūsų koperatyvuose didelis.

Dabar padalinkime mūsų daugumoje neitralines vartotojų bendroves į dvylika srovių, gausime bendrovėles po 20—30 narių, kurių valdybos nesugebės net protokolų parašyti, nekalbant jau apie tinkamus prekių užpirkimus. Tą pat reikia pasakyti ir apie žemės ūkio koperatyvus. Jei mūsų žemės ūkio koperacijos stityje, palyginus su mūsų kaimynais latviais ir kitais maža tenuveikta, tai tarp kita ko, čia daug yra kaltas ir susiskaldymas tų koperatyvų srovėmis.

Be to Lietuvoje koperacijai dar tuo žvilgsniu sunkesnės sąlygos, kaip kitose šalyse, kur privatinė prekyba yra rankose vienos tautinės, gerai organizuotos mažumos, ir koperatyvams sunku su jaja konkuruoti.

Iš to aišku, kad jei norime, kad Lietuvoje koperacija išaugtų ir sustiprėtų, privalome vengti visa to, kas ją skaldo, silpnina.

Visuomenei daug daugiau bus naudos, jei ji bendrais reikalais spiesis į didesnes grupes, vadovaudamosi tų grupių bendrais interesais. Visi vartotojai turi bendrą reikalą: apsiginti nuo tarpininkų naudojimo, geresniais vartojamais daiktais apsirūpinti. Taigi, ir kūrkime bendras vartotojų bendroves, nes vartotojų reikalai yra bendri. Tos pat nuomonės laikosi ir laikėsi koperatininkai tų šalių, kur koperacija labiau išaugusi. Anglų žymus koperatininkas Vebas*) sako: „Anglų koperatyvai turi tą privalumą, kad jie nepasiskirstę sulig narių nuomonės liaudies masėse. Tuo būdu Anglų koperacijoje katalikas, liuteris, monarchistas, demokratas, respublikonas, konservatorius, liberalas, individualistas ir socialistas gali susijungti bendrai gaminimo ir paskyrstymo reikalais taip pat, kaip jie daro važinėdami geležinkeliais, naudodamiesi pašto įstaigomis, drausdami savo gyvybę ir t. t. Tas netrukdo jiems turėti savo atskiras organizacijas tose srityse, kuriose jie nesutinka".

Pas mus daroma priešingai: tegu žūva visas pasaulis — by tik partija laimės. Kišdami partines rietenes į kiekvieną gyvenimo reiškinį, mes prieisime to pat, ką ir susipešę, pasak Šotų patarlės, katinai, — kuriems besiriejant beliko tik... uodegos.

P. Šalčius

Į tai „Ukininkas" 46 Nr. atsako straipsniu P-nio „Cigonas muša, cigonas šaukia" kur kartojami tie patys užmetimai ir šmeištai be jokių faktų (skiria iš gryno pelno profesinėms sąjungoms, tik P-nis pamiršo pridėti Koperacijos įstaigų tarnautojams, duoda studentams stipendijas socialistinių pažiūrų — nepasako kuriems, vartotojų bendrovės pardavinėja amerikoniškus miltus — neįvardija nė vienos, ir daro kitų užmetimų į kuriuos jau „Talkoje" buvo atsakyta. Kas del užmetimo, kad liaudininkai savo kalendoriuje ir organe deda Koperatyvų suvažiavimų ir namų fotografijas, apyskaitas ir veikimo apžvalgas — tai atsitinka del to, kad liaudininkų spaudos atstovai patys ateina ir paima tas fotografijas ar žinias surenka ir įdeda. Jei kreiptųsi „Ūkininkas" ir jam nebūtų atsakyta.

Čigonas muša, čigonas šaukia.

(arba partinė koperacija).

Daugelis iš teoretikų stato koperacijai nepartinius pagrindus. Nepartyviškumas ir bešalumas reiškiasi teorijoje, apibūdinant jos uždavinius, siekius ir pradus. Idealizuojant koperaciją, kalbama apie jos neitralumą. Koperacijos pagrindiniai idėjos dėsniai pastovūs, bet visuomenė, kuri visa tai vykdo, gyvenime nepastovi. Ji keičiasi ir tas keitimasis teka srovėmis. Visuomenė susiskaldžiusi į grupes, ir kiekviena grupė stengiasi tinkamiausia aprūpinti savo narių dvasinius, materialius ir kitus reikalavimus.

*) Dabartinis Anglų Ministeris.

Šiuos reikalavimus tinkamiausia aprūpina koperacija, kūrdama koperatyvus, bankus, steigdama fabrikas, dirbtuves, liaudies namus, švietimo įstaigas, mokyklas, kursus, leisdama laikraščius, knygas ir t. t. Kiekvienam žmogui reikalingas valgis, drabužiai, butas. Labiau apsišvietę žmonės laiko nemažesnę svarbą muzikai, teatrams, knygoms, laikraščiams. Jis patenkintas tada, kada skaito artimos sau pažiūros laikraščius ir knygas. Jaučia malonumą, kada randa daugiau pasekėjų. Bendrauja su vienos pakraipos žmonėmis. Tam tikros visuomenės srovės žmogus, patekęs į koperatyvo valdybą, skaito šventa pareiga padidinti savo šalininkų skaičių. Jam rodosi, kad yra toji tikroji koperacija, kuri skleidžiama „Lietuvos Ūkininke", arba tie yra tikrai bešalūs darbininkai, kurie priklauso jo partijai.

Visą tai tinkamai supranta ir pergyvena gerbiamasis straipsnio „Apie katinus, kurių liko tik uodegos, arba partinė koperacija", autorius, cituodamas iš „Ūkininko" Nr. 9 ištrauką. Jis bijosi krikščioniškosios koperacijos, neteksiąs monopolijos. Monopolija ir koncesijos suteikiamos įstatymų keliu. Sunku tikėtis iš Seimo įstatymų, varžančių ekonominio gyvenimo plėtotę. Jaučiama tendencija uždėti koperacijai šablonine markė ir varoma portfelio politika. Taip pat yra noras įgyti koperacijos firmos teisę ir palaikyti ją tam tikrų privilegiruotų asmenų rankose.

Kiekvienas, arčiau stovėdamas prie koperacijos, mato, kad ji įstatyta į netinkamas vėžes ir vedama ne tais keliais, kuriais turėtų eiti. Reikalinga visa per naują pertvarkyti ir išvaryti socialistinę agitaciją. Centro Sąjunga vos teužpirkinėja iš kelintų rankų prekes. Prekės brangesnės, kaip pas žydelius. Vartotojų bendrovės tik - tik laikosi. Nariai neturi jokio supratimo apie koperaciją. Skundžiamasi, kad prekės bendrovėje brangesnės, kaip pas privačius krautuvininkus. Vietoje to, kad pašalinti bereikalingus tarpininkus, tokiais darbais ardomas patsai koperacijos darbas. Vartotojų bendrovės panašios į „privatų kromelį", kuriame randasi tik silkės, amerikoniški miltai ir tabokos keli pakeliai. Kodel bendrovėje mažai prekių, todel kad Sąjunga nepasirūpina turėti įvairių daiktų. Kame čia priežastis, gal daug sąjungų? Ne, koperacijos sąjunga viena,*) ir jokios kitos organizacijos neturi susikūrusios savo sąjungos.

Dabar paliesime švietimo ir propagandos reikalus, kurių straipsnio autorius neliečia. Švietimas visai neliestas, gi propaganda varoma tam tikrais motyvais, ypač prieš Ūkininkų Sąjungą. (Kur? aut.). Čia aiškiai matosi, kurion kryptin linksta mūsų bepartyvė koperacija. Stebėtina, kodėl p. Š. nedarė jokios ištraukos iš valstiečių-liaudininkų organo „Lietuvos Ūkininko", kuriame daug rašoma apie reikalingumą kurti bendroves per socialistų-liaudininkų skyrius, ten talpinama Koperacijos Sąjungos ir Koperatyvų Banko Valdybų, tarnautojų, statomų namų fotografijos, daromos apyskaitos, veikimo apžvalgos ir t. t. Aš nesiimu ir

*) Kur gi dingo Ūkininkų Sajunga? aut.

spręsti, kuris Koperacijos Sąjungos organas, ar „Talka“, ar „Lietuvos Ūkininkas“? Gerbiamieji, ar koperacijos sąjungos bendrovių nariai vien tik „Lietuvos Ūkininko“ skaitytojai? Paimkime metines apyskaitas ir ten pamatysime skyrimą iš grynojo pelno Profesinėms Sąjungoms ir kitoms „nepartinėms“ organizacijoms. Duodamos studentams stipendijos socialistinių pažiūrų. Į pažiūras neatsižvelgiama, gi ateitininkams neduodama. Daromi kursai-suvažiavimai, rengiami bendrai koperacijos sąjungos ir valstiečių liaudininkų. Koksai skirtumas tarpe koperacijos sąjungos ir valstiečių? Praktiškiau ir pavadinti „valstiečių sąjunga“, bet ką pasakys ūkininkai, kurių įdėti pinigai pajų pavidale! Apyskaitą reikės duoti.

Tarnautojais priimama savi žmonės, kitų pažiūrų vengiama, ypač ateitininkų. Sužinoję, kad ateitininkas, atsako del „stokos“ vietos (kam atsakė? Aut.).

Daug dar yra faktų, kurie liūdija ir atvaizduoja mūsų koperacijos bepartiviškumą ir dirbančių joje asmenų vedamą politiką. Jei kuriasi ūkininkų sąjungos, darbo federacijos, profesinės sąjungos, valstiečių ir kiti koperatyvai, ir kad toje kovoje nusilps visos bendrovės, neturėdamos ganėtinai narių, kalti asmens, stovį prie koperacijos vairo. Jie pirmi supiūdė katinus, pas kuriuos liko tik uodegos, arba — čigonas mūša, čigonas šaukia...

P—nis.

Kuriam laikui aptilę L. K. B. Sąjungos puolimai ir kaltinimai atgyja vėl. Bet kadangi, kaip skaitytojas matė, nė vieno rimto kaltinimo nėra, tai sudaromas „koperacijai remti komitetas“, kuris nesidrovi priemonėmis ir leidžia slaptą aplinkraštį, kuriame kaltina Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungą visiškai nebūtais nusižengimais. Tą slaptą aplinkraštį paskelbė pirmiausia „Lietuvos Žinios“ 27 Nr. Štai jo tekstas:

Slaptai.

Kaunas, vasario 15 dieną 1924 m.

J. M.....

Gerbiamas Tamsta!

Lietuvos gyvenimui einant į normales vėžes, tveriasi įvairios ekonominės organizacijos ar tai privačios bendrovės arba bendrovės koperatyvų pagrindais. Daugiausia yra susitvėrusių vartotojų bendrovių — 300 visoje Lietuvoje. Mums katalikams yra labai svarbu dalyvauti aktyviai visose koperatyvų bendrovėse netik paprastais nariais, bet būti ir valdybon išrinktiems. Reikia mums labiausia stengtis patekti į Lietuvos Koperacijos Bendrovių valdybą arba tarybą.

Visos beveik vartotojų bendrovės Lietuvoje yra sutvertos ir vedamos mūsų katalikų žmonių vietose, bet Lietuvos Bendrovių Koperacijos Sąjungos valdyboje bei taryboje sėdi nekatalikai

žmonės — valstiečiai liaudininkai arba socialdemokratai — ir jie mūsų katalikų lėšomis palaiko savo socialistinę spaudą; ją garsina per koperatyvų išleistą kalendorių šiems metams. Koperatyvų Banką veda socialistai ir valstiečiai liaudininkai.

Sekantys rinkimai į Seimą bus laimėti tų, kurie turės daugiau savo ekonominių organizacijų ir jas patys ves (*mano pabr.*). Taigi laikas ir mums katalikams susirūpinti savo likimu. Dabar po Naujų Metų bus vartotojų bendrovių valdybų rinkimai 1924 metams, tad reikia pravesti į valdybas savo žmones, katalikus. Kovo arba balandžio mėnesį šių metų bus Lietuvos Koperacijas Bendrovių Sąjungos visos Lietuvos susivažiavimas Kaune. Šičia svarbiausia vieta. Bus dalis valdybos renkama ir ton dalin būtinai reikia pravesti savo žmones. Bet visuotinas Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos narių susivažiavimas gali perinkti visą valdybą. Jeigu būtų Sąjungos atstovų iš vietų dauguma mūsų žmonių, tada reikt į visa Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos valdybą perinkti ir pastatyti mūsų katalikus žmones. Dabar socialistai, sėdėdami Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos valdyboje ir taryboje, proteguoja tik tas vartotojų bendroves, kuriose sėdi jų pakraipos žmonės socialistai. Jie savo pakraipos vartotojų bendroves aprūpina greičiau ir geresnėmis prekėmis, duoda daugiau paskolos ir tuo būda stiprina savo visas pozicijas. Per tiek metų jie gali visai įsistiprinti koperatyvuose, ir tada mes nosies tenai nejkišime.

Mes Kaune sutvėrėmė: „*Koperacijai Remti Komitetą*“ iš žmonių koperacijos žinovų: Seimo atstovų ir šiaip inteligentų, kurie rūpinsis apsaugoti koperatyvų bendroves nuo socialistų viešpatavimo ir vedimo bei lemiančios įtakos; jie rūpinsis pravesti mūsų žmones į Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos valdybą ir į tarybą. Kad būtų pasiekta šis taip svarbus tikslas, reikia vietos vartotojų bendrovėms palaikyti su mumis nuolatinį kontaktą. Greitu laiku bus Kaune Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos skyrių abra narių susivažiavimas. Šiame susivažiavime reikia turėti visi mūsų žmonės ir inteligentai. Tad reikia įgalioti kauniškiai inteligentai. Pirmoj eilėje Seimo atstovai ir universiteto studentai ateitininkai, kurių tarpe yra didelė grupė koperatorių. Jau reiktų mums žinoti iš anksto, kokios vartotojų bendrovės norės įgalioti Seimo atstovus bei taip inteligentus. Mes galėsime pasiųsti vardus ir pavardes tų žmonių, kuriuos norės įgalioti. Kad nebūtų įgalioti klaidingai tie patys asmens nuo kelių vartotojų bendrovių, tai reikia pranešti mums, ką mano įgalioti Kaune. Tos vartotojų bendrovės, kurios del savo narių didelio skaičiaus gali įgalioti kelius atstovus į Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos susivažiavimą, būtinai turi įgalioti vieną iš Kauno inteligentų šale vietos atstovo, nes tokiame svarbiame susivažiavime reikia turėti daug inteligentų.

Prieš Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos suvažiavimo posėdį reikės mums padaryti savo posėdis Ūkininkų Sąjungos

bute *Laisvės Alėja 31 Nr.* Kaune, kad susipažintumėm vieni su kitais ir pasitartumėm. Taigi jau iš anksto tai visa reikia žinoti atvažiuojantiems. Tankiai susivažiuoja mūsų žmonių dauguma kokiame nors bendrame susivažiavime, bet delto tik, kad jie vieni su kitais nesusipažinę, tai ir negali išrinkti Centro valdybos iš savo žmonių. Darydami tolimesnius susivažiavimus, mes pranešime prieš susivažiavimą apie kitus klausimus, o dabar mums svarbu tik užmegsti pirmi ryšiai su mūsų vietos koperatyvais. Mes gal neturime visų Koperatyvų sąrašo, tai malonėkite Tamstos pranešti savo kaimynams užinteresuotiems katalikams koperatoriams ir kunigams apie mūsų Komitetą, kad jie užmegstų ryšius su mumis ir įsirašytų į Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungą del mūsų šalininkų skaitliaus padauginimo. Mes stengsimės parinkti prityrusius ir žinovus koperatorius į Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos valdybą ir tarybą, taip kad jie sugebėtų pirkti urmu visokias prekes be žydelių tarpininkavimo iš pirmų rankų Lietuvos dirbtuvių ir iš užsienio firmų.

Visais reikalais meldžiame rašyti: *Kunigui Adomui Vilimui, Ožeškienės gatvė 3 Nr., Kaunas*, kaip mūsų „Koperacijai Remti Komiteto" Generaliam Sekretoriui. *Malonėkite pranešti mums tuojau, su kokiu jūsų koperatoriu mums patariate susirašinėti, prisiųsdami mums jo vardą, pavardę ir antrašą.*

Koperacijai Remti Komiteto vardu:

Feliksas Mikšys, Seimo atstovas ir Ūkininkų Sąjungos pirmininkas; *Petras Josiukas*, Seimo atstovas; D-ras P. V. *Raulinaitis*, Seimo atstovas; *V. Beržinskis*, Seimo atstovas; *Dionizas Trimakas*, Ūkininkų Sąjungos Centralinio Liaudies Banko direktorius; *Juozas Dagilis*, Seimo atstovas ir *A. Vilimas*, Seimo atstovas.

Paskelbus šį atsišaukimą pasirodė, kad kaikurių asmenų parašai pakliuvo po atsišaukimu visiškai be jų žinios! Tačiau savo parašą atšaukė tik D-ras P. V. Raulinaitis „Lietuvos Žinių" 29 Nr.

Gerbiamasai p. Redaktori,

Meldžiu padėti Tamstos laikraščio artymiausiame numery kas seka.

„L. Ž." 27 Nr. yra patalpinta „Koperacijai remti Komiteto" atsišaukimas, kurį pasirašiusių tarpe randasi ir mano pavardė. Bet kadangi aš jokių atsišaukimų koperacijai remti nesu pasirašęs, todelei ir nenoriu, kad bereikalo skaitančioji visuomenė būtų suklaidinta.

Priimki p. Redaktori mano tikros pagarbos pareiškimą.

1924. II. 1. D-ras *P. V. Raulinaitis.*
Seimo atstovas.

Į atsišaukimą „Talka" savo 6 Nr. atsakė straipsniu „Ar remti ar griauti koperacijai Komitetas".

Ar remti ar griauti koperacijai komitetas?

„Lietuvos Zinių“ š. m. 27 Nr. paskelbtas slaptas aplinkraštis, išsiuntinėtas į provinciją koperacijai remti komiteto, po kuriuo pasirašę Ūkininkų Sąjungos pirmininkas Feliksas Mikšys, Petras Josiukas — Seimo atstovas, D-ras p. V. Raulinaitis, V. Beržinskas — Seimo atstovas, Dionizas Trimakas, kun. Juozas Dagilis — Seimo atstovas ir kunigas A. Vilimas — Seimo atstovas, kuris yra drauge ir to komiteto generalis sekretorius.

Alinkraštis kaltina Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungą, kad šios: a) Valdyba ir Taryba nekatalikiškos esą; b) kad palaiko katalikų lėšomis socialistinę spaudą; ją garsina per koperatyvų išleistą kalendorių šiems metams; c) Valdyba ir Taryba proteguoja tik tas vartojų bendroves, kuriose sėdi jų pakraipos žmonės socialistai. Jie savo paraipos vartotojų bendroves aprūpina greičiau ir geresnemis prekėmis, duoda daugiau paskolos ir tuo būdu stiprina savo visas pozicijas.

Už aukščiau pažymėtus nusižengimus komitetas ragina nugriauti dabartinę Lietuvos Koperacijos Valdybą, o išrinkti naują Valdybą. Tam tikslui esą nereikia siųsti įgaliotinių iš pačių bendrovių, o įgalioti komiteto nurodytus asmenis Kaune — inteligentus ir studentus ateitininkus. „Naujoji L. K. B. S. Valdyba sugebės pirkti ūrmu visokias prekes be žydelių tarpininkavimo iš pirmų rankų Lietuvos dirbtuvių ir užsienio firmų“.

Kaltinimai, kaip „Talkos“ skaitytojas gali pastebėti, nenauji. Juos jau nekartą žymėjo savo straipsniuose „Laisvėje“ Miknaitis, „Ūkininke“ pasislėpę slapyvardėms P-nis Palieknis ir kiti. Tie kaltinimai jau nekartą buvo „Talkoje“ atremiami. Bet kadangi jie slaptame aplinkraštyje kartojami, pakartosiu ir aš savo į juos atsakymus.

Sako, Valdybos ir Tarybos nariai nekatalikai. Nors L. K B. S. Įgaliotinių susirinkimuose renkant neklausia, ar katalikas ar ne, bet iš sąrašo Valdybos ir Tarybos narių matyti, kad į Tarybą įeina katalikų kunigas Inkratas, kurio katalikybės niekas ligi šiol neatėmė — nepagrįstas. Didžiuma Valdybos ir Tarybos narių yra nepartiniai, politika apskritai naužsiima ir neturi galimybės užsiimti. Yra ir liaudininkų ir socialdemokratų, bet L. K. B. Sąjungoje jie, kaipo socialistai nefiguruoja.

Sakote, palaiko socialistinę spaudą — garsina ją per išleistą šiems metams kalendorių. Įrodykite faktais. Jug negalime laikyti socialistinės spaudos palaikymu „Lietuvos Ūkininko“ ir „Lietuvos Žinių“ skelbimų „Sodžiaus kalendoriuje“. Taip galvojant galima būtų padaryti išvada, kad liaudininkai palaiko „Ūkio Banką“, nes kievienam kalendorijumo puslapyje skelbia, kad „Ūkio Bankas“ turi 15 milijonų litų kapitalo ir kitas žinias apie jį. Skelbimai paprastai nieko bendra neturi su palaikymu ar nepalaikymu, ar tai būtų skelbiama firma ar laikraštis. Sodžiaus kalendorius ski-

riamas ne politikai, bet sodžiaus kūltūrai kelti, niekas jo vienašališkumu nepeikė, atvirkščiai pagyrė už naudingų žinių gausumą.

Del protegavimo savo pakraipos bendrovių, reikia pasakyti tą patį—nurodykite faktus, nes jokio skirtumo tarp bendrovių L. K. B. Sąjungos valdyba nedarė ir nedaro. Galima tik kaipo kuriozą pasakyti, kad pastebimas didelis įvairių partijų žmonių susigyvenimas. Taip pav. buvęs Valdybos narys p. G. — socialdemokratas, Šakių klebonui Č., Šakių Ūkininkų Sąjungos Pirmininkui, davė prekių tokiomis sąlygomis, apie kurias dabar niekas nei sapnuoti negali, iš ko L. K. B. Sąjunga turės nuostolių. Vienam Darbo Federacijos Kooperatyvui L. K. B. Sąjunga davė prekių kreditan, nors Lietuvos Bankas atmetė jų prašymą, kaipo neištesėjusio savo pasižadėjimų, arba Mariampolės Ūkininkų Sąjungos Vartotojų Bendrovei „Ūkininkas“, nors ji nėra L. K. B. Sąjungos narys—atidarė dideliausius kreditus.

Taigi, ponai Komiteto nariai, Jūsų užmetimai yra be jokio pagrindo. Ir labai reikia stebėtis, kad tokią aiškią neteisybę sako net baigę aukštuosius makslus d-ras P. V. Raulinaitis, arba kunigai Adomas Vilimas ir Dagilis, kurių pareiga yra kaipo kunigų ir Seimo atsovų kitus mokyti teisybės ir artimo meilės, ypač šiais socialinės kovos ir neapykantos laikais.

To verti Komiteto Koperacijai remti kaltinimai. Pažiūrėkime dabar, ar tikslios jų priemonės savo tikslui pasiekti. Aš manau, kad by kurios partijos žmogus, jei jis nuoširdžiai prijaučia koperacijai, turi teisės dirbti koperacijos darbą. Taigi ir Komiteto nariai ir jo šalininkai viešai, be slaptų sąmokslų, tegu ateina ir dirba. Kam reikia iš pasalų užpuldinėti? Ir jei rastų koperatininkų pritarimo, sudarytų daugumą be jokių slaptų sąmokslų.

Komitetas mano kitaip—reikia slapta susiburti ir nuvesrti Valdybą ir Tarybą Kauno inteligentų ir studentų ateitininkų pagelba ir juos pasodinti į naują Valdybą, Bet kur tie studentai ir inteligentai buvo penkeri metai atgal, kada L. K. B. Sąjunga su 8.000 markių pradėjo veikti ir šiandien išaugo į vieną iš stambiausių Lietuvos ekonominių organizacijų su milijoninėmis apyvartomis ir kapitalais? Manau todel, kad jie, būdami svetimi koperacijai žmonės, nieko L. K. B. Sąjungoje nepataisys. Abejoju, ar jie galės labiau užmegsti prekybos ryšius su užsienio ar vietos firmomis ir atsisakys nuo žydelių tarpininkavimo. Kas del paskutinio užmetimo — žydelių tarpininkavimo — tai, ponai Komiteto nariai paklauskite Lietuvos Ūkininkų Sąjungos Pirmininko Mikšio, Alytaus Ūkininkų Sąjungos skyriaus pirmininko klebono Baltrušaičio ir kitų, ar jie nesinaudoja žydelių pagelba ir jei naudojasi, tai kaip daug?

Apskritai imant, „Komiteto Kopracijai remti“ slapti darbai yra priešingi koperacijos dvasiai. Nejaugi ponai Seimo nariai, kunigai, daktarai, neradote tiesaus kelio remti koperaciją, bet laikote, budami krikščionys katalikai, moraliai pateisinamu slaptu (taip pat, kaip Rusijoje, koperatyvus „ėmė“ komunistai)

būtu užgriebti L. K. B. Sąjungą del nesamų jos Valdybos nusižengimų? Ar ne geriau jums būtų ateiti ir tas viešai pasakyti, kad kaltinamieji galėtu atsakyti į jūsų nepamatuotus užmetimus?

Daugelis koperatininkų stojo dirbti manydami, kad kooperacija pagelbės apginti Lietuvą nuo apiplūdusių ją parazitų ir spiriami tų pat moralinių motyvų, kurie vertė iš miestų ir sodžiaus savanorius eiti kovoti į frontus su išoriniais Lietuvos priešais, nes iš savo aukų ir pasišventimo jie lauke geresnės savo gimto krašto ateities. Buvo giliai įsitikinę, kad Lietuvos ekonominę gerovę sukurs inteligentų vadovaujami sermėgiai susibūrę į koperatyvus, o ne atskirų asmenų siekiami milijonai ir jų įstaigos. Jei jūs šio tikslo siekiate ir parodysite, kad sugebate jį geriau atlikti, L. K. B. S. Valdyba užleis jums savo vietas. Bet jei jūs, kaip patys sakote, norite atsisėsti vietoje jos tam, kad varyti prieš rinkimus agitaciją, giliai esu įsitikinęs, kad jūs sugriausit L. K. B. Sąjungą, nes ji sukurta ne vienos kurios partijos žmonių, ne partijų reikalams, kaip jau ne kartą buvo „Talkoje“ rašyta.

Kišdami partijų kivirčus, jūs suardysite vieną iš nedaugelio Lietuvoje organizacijų, kur bendram tikslui dirba įvairių nusistatymų žmonės, ir ligi šiol sutaria. Tas tik padidins pragaištingą Lietuvai partijų kova.

P. Šalčius.

Pasirodžius aukščiau išdėtam straipsniui „Talkoje“ ir aštriems straipsniams „Lietuvos Žiniose“ ir „Socialdemokrate“, „Rytas“ įdėjo 34 Nr. žinutę, kurioje į „Lietuvos Žinių“ ir „Socialdemokrato“ straipsnius aiškina tuo, kad „Lietuvos Žinios“ bijosi nustoti savo šelpėjų. Tą pat mintį, tik dar aštresnėje formoje kartoja „Ryto“ 36 Nr. straipsnyje „Socialistų koperacija“

Socialistų koperacija.

Pastaromis dienomis pasirodė „Koperacijai remti Komiteto“ atsišaukimas, kuriame kritikuojama dabartinė Koperacijos B-vių Sąjungos Valdyba ir Koperacijos Banko Valdyba tendencingai veikiančios t. y. proteguojančios „savus“ koperatyvus (vadinasi tuos skyrius, kur socialistai vadovauja, mat, dabartinė koperacijos viršūnė jiems palanki), šelpiančios ir palaikančios socialistinę spaudą, naudodamos sudėtus katalikų pinigus, didesnius prekių užpirkimus darydamos per vietos pirklius žydus ir t. t.

Pabaigoje atsišaukimo žinomieji visuomenės veikėjai kreipiasi į katalikiškąja visuomenę ir ragina neapsileisti socialistais ir nesiduoti gudriems tikslams naudoti, bet aktyviai dalyvauti Lietuvos koperacijos judėjime. Mes nekalbėsime šiuo tarpu apie šio atsišaukimo tikslumą ir taktingumą, tik norime pabrėžti didelį juo susidomėjimą mūsų visuomenės.

Firmiausia del to atsišaukimo atsiliepė „Lietuvos Žinios“, visą kaltę, žinoma, suversdamos ant Ūkio Banko, o ypač ant kun.

Vailokaičio, ką „L. Ž.“ nė kiek nesidrovėdamos mėgsta dažnai daryti.

Tik šį kaltinimą Ūkio Banko, kitą dieną, atšaukia, ką reikia prie progos pasakyti, labai retai daro. Bet to neužtenka. Dabar jau eina straipsnis po straipsnio prieš visą krikščionių politiką. Vienu žodžiu „L. Ž.“ smarkiai ėmė ginti dabartinės koperacijos viršūnes, monopolizuodamos vien tik jiems gerą nusimanymą ir sugebėjimą koperacijai vesti ir vadovauti, kiti visi nieko neišmaną ir tam dalykui netinką. Žinoma, tokia logika einant, neilgai tektų kalbėti, nes lygiomis teisėmis tą patį galima būtų atsakyti. Šitame sukeltame triukšme tik vienas dalykas charakteringas, būtent, anot tos pasakos išlindo yla iš maišo. Pasirodžius atsišaukimui, dabartinėms koperacijos valdyboms arba ten sėdintiems žmonėms tylint, jau „Liet. Žin.“ uoliai griebėsi „darbo“ ginti „savųjų“ ir peikti priešingos nuomonės žmonių.

Ar joms tai pavyks ir pasiseks suklaidinti koperatyvu visuomenė, dar ne laikas šiandien spręsti, bet kad „Liet. Žin.“ uoliai advokatauja dabartinėms koperacijos valdyboms, tai nekyla jokio abejojimo.

Vadinasi, Komiteto padarytas užmetimas dėliai socialistinės spaudos pilniausia atatinka, kaip pasirodo, tikrenybei.

Tai šita ir ar nesvarbiausia priežastis dėlei „L. Ž.“ krokodiliaus ašarų liejimo.

Pagalios ir p. Šalčius, Lietuvos Kop. Sąjungos Valdybos Pirmininkas, „Talkos“ 6 N išsitarė šiuo reikalu.

Jis, reikia pasakyti, piktinasi ne tiek pačiu atsišaukimo turiniu, kiek tuo, kad minėtame atsišaukime yra parašyta — slaptai. Nors sakosi, kad Koperatyvų Valdyboj yra visokių pažiūrų žmonių, tačiau jo paties minimi tik socialdemokratai ir „bepartyviai“. Nejaugi p. Šalčius mano, kad tik socialdemokratai ir bepartyviai lietuvių visuomenėje daugumą sudaro ir iš jųjų grupių tik gali kvalifikuoti koperatininkai būtų.

Bet dėlei „meklerių“ žydelių pristatant Sąjungai įvairias prekes, tai p. Šalčius nė nesigina. Vadinasi, Koperacijos Sąjunga tokiu būdu tarp gamintojo ir vartotojo yra dar vienas nereikalingas tarpininkas. Mums atrodo, kad ir tie taip p. Šalčiaus nemėgiami Kauno inteligentai ir studentai neblogiau mokėtų prekiauti su žydeliais, negu dabartinė Koperacijos Valdyba. Be reikalo su ironija ir nepasitikėjimu atsiliepia apie studentus, kad jie nė tiek nestengtų koperacijos darbe, kiek dabar stengia p. Šalčius konfratrai, Valdybos nariai, kurių tarpe yra tokių, kurie ne tik universiteto, bet nė gimnazijos nėra matę. Nejaugi galima būtų užmesti p. Šalčiui, kaipo universiteto lektoriui, kuris, rodos, skaito studentams ir apie koperaciją, jogei neduoda jiems jokio supratimo iš tos srities.

Tokia socialistų politika koperacijoje.

X. Y.

Į tą žinutę ir straipsnį aš, kaipo Lietuvos Kooperacijos Bendrovių Sąjungos Valdybos Pirmininkas atsakiau „Rytui“ žemiau dedamais laiškais, kurių vieną „Rytas“ ištisai neatspausdino, o kito visai neįdėjo.

Gerbiamas Ponas Redaktoriau!

Malonėkite šį mano laišką įdėti į Jūsų gerb. dienraštį, nes liečiamas jame klausimas, manau, bus įdomus plačiai visuomenei ir pagelbės išaiškinti tikrą liečiamo jame klausimo padėtį.

„Lietuvos Zinių“ dienraštyje Nr. 27 įdėtas buvo slaptas aplinkraštis Kooperacijai remti komiteto pasirašytas, F. Mikšio, P. Josiuko, D-ro Raulinaičio, V. Beržinskio, Trimako, kun. Dagilio ir kunigo Adomo Vilimo. Vėliau „L. Ž.“ buvo įdėtas D-ro Raulinaičio laiškas, kuriame praneša, kad po tuo atsišaukimu jis nesirašęs ir nieko neįgaliojęs savo parašo dėti. Kai kurie kiti iš pasirašiusiųjų taipo pat kratosi nieko apie atsišaukimą nežiną.

Kadangi tas slaptas aplinkraštis su neteisingomis ir nepamatuotomis žiniomis sukėlė spaudoje („Lietuvos Ziniose“ ir „Socialdemokrate“) aršią politinę polemiką, tai „Rytas“ 34 Nr. iš š. m. vasario 9 d., nežiūrėdamas i tai, kad slapto aplinkraščio žinios Lietuvos Kooperacijos Bendrovių Sąjungos organo „Talkos‘, 6 Nr. užginčijamos, įdėjo tokio turinio žinutę:

„Lietuvos Žinios“ paskutiniu laiku labai susirūpinusios ir nerimsta dėliai Kooperacijai remti komiteto atsišaukimo, kuriame tarp kitko buvo pažymėta, kad dabartinės koperacijos viršūnės palaikančios ir šelpiančios socialistinę spaudą. „L. Žin.“ pamatė, tur būt rimto pavojaus, kad gali netekti savo šelpėjų todel dabar plūsta visus krikščionis ir nekrikščionis. Ne be reikalo yra žmonių patarlė „Kai kada už teisybės į akis pasakymą, apima žmogų didžiausias piktumas“.

Jau minėtame „Talkos“ straipsnyje aš prašiau nurodyti, kada ir kokia suma palaikė ar sušelpė Lietuvos Kooperacijos Bendrovių Sąjungos valdyba socialistinę spaudą. Bet atsakymo į tai negavau. Slaptas atsišaukimas mini šių metų bendrai išleistą: Lietuvos Kooperacijos Bendrovių Sąjungos, Žemės Ūkio Kooperatyvų Sąjungos, Šiaulių „Gamintojo“—„Sodžiaus Kalendorių“. Bet tame kalendoriuje nei socialistinė nei nesocialistinė spauda nepalaikoma. Šiaip Lietuvos Koper. B-vių Są-ga daug ką šelpė: Augštuosius Kursus, Meno Kūrėjų Draugiją, Vaikelio Jėzaus Draugiją „Lopšelį“, Moterų Globos Komitetą ir kitas panašias įstaigas be jokio atsižvelgimo į tai, kurių pažiūrų žmonės jąs sukūrė, ar jose darbuojasi. Svarbu buvo patsai tikslas. Bet sušelptų įstaigų tarpe nėra nei vieno socialistinio ar nesocialistinio laikraščio ar spaudos įstaigos.

L. K. B. Sąjungos valdyba laikosi politikos partijų reikaluose griežtai neitraliai ir nieko bendro su jokia politine partija neturi.

Atsišaukimo autoriams parūpo, kad L. K. B. Sąjunga stiprina nekatalikiškų partijų pozicijas. Į tai tegalima atsakyti, kad L. K. B. Sąjunga jokios partijos pozicijos nestiprins, ir kad tai yra didžiausia jos pasisekimo priežastis lygiai patarnaudama visiems, kas į ją kreipiasi.

Ir jei stiprina, tai tik kultūrines ir ekonomines daugumos mūsų visuomenės pozicijas ir ypatingai mūsų artojų - sermėgių, kuriuos teatsimena partijos tik rinkimų metu.

Apskritai, manau, kad skaldymas, šmeižimas organizacijų, kuriose dirba įvairių partijų žmonės, tik didina pražūtingą Lietuvai partijų kovą.

Malonėkite, Ponas Redaktoriau, priimti
mano pagarbos pareiškimą P. Šalčius.

„Del Socialistų Koperacijos".

„Ryto" 36 Nr. straipsnyje „Socialistų Koperacija" vėl kartojama be jokių faktų žinia, kad Lietuvos Koperacijų Bendrovių Sąjunga palaiko socialistinę spaudą. Į tai jau mano atsakyta „Ryto" 38 Nr.

„Talkos" 6 Nr. aš piktinuosi ne tuo, kad atsišaukimas išleistas slaptai, bet tuo, kad kunigai ir Seimo atstovai laiko moraliai leistinu slaptame atsišaukime skleisti apie Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungą netikrų žinių.

Kas del L. K. B. Sąjungos Valdybos ir Tarybos partingumo, tai negaliu duoti tikrų žinių, kiek kurios partijos žmonių į jąs įeina, viena tik galiu pasakyti, kad turbūt, įeina visų nusistatymų žmonės. Tarybos vicepirmininkas yra kun. Inkratas. Tiesa, Valdyboje ir Taryboje nesudaro daugumos „atsišaukimą" pasirašiusiųjų partijų atstovų šalininkai, bet jei jie tą daugumą ir sudarytų nieko nebūtų bloga, kad tik eitų koperacijos darbą dirbti, o ne, kaip sakosi atsišaukime, panaudoti koperaciją rinkimų propagandai, kas, mano giliu įsisikinimu, ją susilpnintų.

Kas del žydelių, tai teisybė, L. K. B.Sąjunga kaikurias prekes iš jų perka. Ne ką padarysi, kad Lietuvoje prekyba ir pramonė yra daugumoje žydų rankose. Iš žydų perka degtukus, perka muilą, perka kavą, perka ir kitas jų gaminamas prekes, nes antraip tų prekių reiktų gabentis iš užsienio. Taip pat perka ir iš vietos pirklių tas prekes, kurios Lietuvoje del tam tikrų šio laiko Lietuvos ekonominių sąlygų yra žymiai pigesnės, kaip užsienyje. Labai neprotinga būtų gabentis iš užsienio svetimtautiškų firmų brangesnes prekes, kuomet jų dideli ištekliai yra Lietuvoje. Pirkimas užsienyje tik pablogintų šių laikų Lietuvos mokamąjį balansą, ištraukdamas iš jos tvirtą svetimą valiutą. Apskritai prekyboje gana sunku yra vadovautis tautiniais motyvais. Man gerai žinoma, kad ir „Ūkininkų Sąjunga" plačiai naudojasi žydelių

pagalba. Jei noriie kaltinti L. K. B. Sąjungą „žydiškume nurodykite, kada ir kokia lietuviška firma buvo atstumta jos, ar nepalaikoma.

Toliau man užmetama, kad aš ironizuojąs inteligentus ir studentus, Nieko panašaus aš netvirtinu, sakau tik, kaip tatai mano buvo nekartą pabrėžta „Talkoje", kad studentai ir inteligentai permaža rūpinasi koperacijos reikalais ir kad jų retai ligi šiol tebuvo matyti aktyviame koperacijos darbe.

Man, kaipo Universiteto dėstytojui, užmetama, kad aš studentams neduodąs supratimo apie koperaciją — į tai galiu atsakyti, kad Koperacijos katedros dar šiais metais nėra. Mano dėstomame Politiškos Ekonomijos kurse koperacija tegalima paliesti labai trumpai. Bet, jei kas iš studentų prašo nurodymų iš koperacijos mokslo — visados mielai patarnauju ir patarnausiu visiems be jokio skirtumo. Turiu dar pabrėžti, kad visą laiką svarbiausias mano darbo koperacijos uždavinys buvo ir yra parengti koperacijai tinkamų žmonių, steigiant įvairių kursų, paskaitų ir t. t. Ir šįmet mano rūpesniu veikia Aukštieji Koperacijos Kursai, kurie prirengs keliolika tinkamų koperacijai labiau kvalitifikuotų darbininkų.

Kas del to, kad mano Valdyboje „konfratrai" nebaigę aukštų mokslų ir net gimnazijų nematę, tai turiu pasakyti, kad prekybininkas ir koperatorius praktikos keliu gali įgyti reikalingų žinių ir tinkamai savo darbą atlikti. Iš koperacijos gyvenimo turime pavyzdžių, kad prasti darbininkai parodė nepaprastų organizacinių gabumų. Be abejo būtų gera, kad L. K. B. Sąjungoje dirbtų augštai kvalitifikuoti komersantai su augštu mokslu, bet deja, jų labai maža, o jei yra, tai gana menkas, palyginus su privatinėmis įstaigomis, atlyginimas jų į koperaciją netraukia.

Apskritai turiu pasakyti, kad visas straipsnis X Y (Labai nemalonu turėti reikalo ir ginčytis su X Y-kais, ar ne garbingiau ir krikščioniškiau būtų pasirašyti tikra pavardė) perimtas aštrios formos partingumu taip lygiai, kaip ir „Lietuvos Žinių" ir „Socialdemokrato" straipsniai, kurie progai pasitaikius, stengiasi giltl savo priešininką.

P. Šalčius
L. K. B. S. Vaidybos Pirmininkas.

Kaipo pavyzdys būsimų debatų, jei „koperacijai remti komiteto" dėka jie iškils L. K. B. Sąjungos Įgaliotinių susirinkime be minėto jau „Ryto" straipsnio „Socialistų koperacija" gali būti „Lietuvos Žinių" ir „Socialdemokrato" straipsniai.

Ir Koperaciją... „remsią"!

Žemiau dedamas gautas iš kaimo Vartotojų Bendrovės, *slaptas* „Koperacijai remti komiteto" „manifestas", netikėtai vaizdžiai nušviečia šių dienų mūsų visagalinčiųjų „velmožų" politiką bei jos kryptį.

Paimti Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos Valdybą ir Tarybą į „kauniškių iuteligentų „katalikų“, pirmoj eilėj Seimo atstovų ir studentų ateitininkų“ rankas — štai „šičia svarbiausia vieta“ šių dienų „velmožų“ politikos.

Kodel toks kursas nustatyta „svarbiausia vieta“. Matykit — „Per tiek metų jie, — tie „valstiečiai liaudininkai“, „socialdemokratai“ ir kitokie „nekatalikai“, kurie dabar ir L. K. B. Sąjungos valdyboj bei taryboj „sėdi“ ir Koperatyvų Banką „veda“ — per tiek metų gali visai *įsistiprinti* koperatyvuose, ir tada mes *nosies tenai neįkišime*“ (mūsų pabraukta).

Sunku sau įsivaizduoti, kokia verksminga turės būti Lietuvos koperacijos padėtis, kuomet „koperacijai remti komitetas“ su „generaliu sekretorium“ savo nosies negalės tenai įkišti!...

Kad Lietuvos koperacija be minėto komiteto išaugo ir įsistiprino, tai visiems kauniškiems, šiauliškiams ir kitiems aišku.

Ji užėmė Levinsono namą gražiai, be deguto ir atatinkamų priemonių, iškraustė iš ten visus jo „gimines — gentis“ ir įsistiprino „koperacijos rūme“...

„Generalis“ deguto teorijos vietoj „supuvusio demokratizmo“ skelbėjas, pamatė po pat nosimi išaugusią tvirtovę ir sudarė „koperacijai remti komitetą“...

Kam tas komitetas dabar reikalingas?

Ar tvirtovę „remti“, ar ją išsprogdinti, užimti?

Slaptojo manifesio turinys iki naivumo stengiasi įtikinti savo „pakraipos“ koperatyvus, kad žodis „remti“ reiškia *užimti*, užklupti nejučiomis tuos, kurie tą darbą iki tol „vedė“ ir sukūrė tą, kas „generaliams“ ir negeneraliams į akis metasi — užkariauti!

O koks reikalas? Kokia iš to užkariavimo koperacijai ar visuomenei nauda?

Reikalas toks.

„Sekantys rinkimai į Seimą...—“ štai vyriausis Seimo atstovų, „žymiųjų“ daktarų ir koperatorių rūpestis...

Nespėjo dar įsigyventi Seimas, jau rūpinasi, kas laimės sekančius, dar su viršum už dviejų metų būsiančius rinkimus.

Šičia tai ir atsivožia toji įkyrioji mūsų šių dienų „velmožų“ tragikomedija.

Demagogija ir akiplėšiškumu laimėję „1“ daugumos valdžią ir naudodami tą valdžią be atodairos savo partijai, jie serga „sąžinės griaužimo“ liga — „kas bus toliau? kas sekančius rinkimus laimės?“ „Velmožoms“ baisu! Jie tveria įvairius „komitetus“ iš tų pačių generalių atstovų „remti“... savivaldybes, mokyklas ir dabar — koperaciją...

Savivaldybės su mokyklomis jau priremtos prie sienos vos kvėpuoja; dabar eilė koperacijos.

Bet čia ponai „velmožos“ atsargiai su „savo nosim“, ypač, jei jos nešvarios!

Nusisuksit nosį ir sekančių rinkimų nelaimėsit.

fix.

„Krikščionių“ sąmokslas pieš koperaciją.

Iš paskelbto aną dieną „Liet. Ziniose“ „krikščioniškųjų“ vadų slaptojo aplinkraščio visuomenė turėjo progos susipažinti su mūsų reakcinio elemento, prisidengusio krikščionybės vardu, plenais koperacijai suardyti. Tad apie tikslą „krikščioniško“ sąmokslo aš čia neminėsiu. Aš tik noriu konstatuoti, kas tie sąmokslo vadai ir ko jie siekia. Taigi pasirašiusieji slaptą aplinkraštį vardu iki šiol negirdėto „Koperacijai Remti Komiteto“ yra: *2 Ūkininkų Sąjungos, 2 krikšč. demokratų, 2 Darbo Federacijos* atstovai Seime, o vienas negirdėtas ir visuomenei nežinomas D. Trimakas, Ūkininkų Sąjungos Banko „direktorius“. Bent taip pasirašęs, nors ištikrųjų gal ir „Ūkio Banko“ direktorius, bent taip manyti mus verčia tas faktas, kad „krikščionių“ slaptame rašte minimas būsimas „krikščioniškųjų neva koperatyvų suvažiavimo adresas: *Laisvės Alėja 31 Nr.* Šiame name kaip tik randasi „garsusis“ Vailokaičių *Ūkio Bankas.* Jeigu jau suvažiavimus mano daryti Ūkio Banko bute, tai čia ryškiai galima įžiūrėti labai artimus koperacijos griovėjų, pasivadiuusių save „Koper. Remti K-tu“ santykius su Ūkio Banku. Juo labiau, kad iki šiol Ūkio Banko bute visuomeninių organizacijų suvažiavimų nėra buvę. Taigi jau tas faktas kad „kriščioniškasai“ Koper. „Remti“ Komitetas manąs daryti savo suvažiavimus Ūkio Banke, liūdija kokios „koperacijos“ dvasios prisigėrę „kriščioniškieji“ sąmokslininkai.

Tai patėmijus konstatuojame dar vieną faktą, kuris mano numanymu, gali turėti ryšio su „krikščioniškuoju“ sąmokslu, ar bent gali nušviesti tą sąmokslą. Laikrašty „Rytas“ Nr 24 skelbiama, kad Ūkininkų Sąjungos Centralinis Bankas atvežė iš užsienių 25 vagonus druskos, veža iš Londono visą laivą cinkuotos skardos ir užpirkęs labai didelę partiją Švedijoj silkių. Tas atvežtąsias prekes reikės paskirstyti. Tai pradžia. Toliaus ingi, matomai, tas Centralinis Ūkininkų Sąjungos Bankas veš visokių priekių į Lietuvą, Bet sunku atvežtąsias prekes parduoti neturint savo krautuvių. *Bene tuo tikslu ir sumanyta paimti į savo rankas Liet. Koperacijos Bendrovių Sąjungą* su visomis bendrovėmis, *kad būtų kam atvežtąsias prekes pelningiau parduoti ir „savo žmonėms“ — katalikams gerai pasipelnyti?*

Bet tai neviskas. Dar reikia ištirti ar Ūkininkų Sąjungos Centro Bankas pajėgtų savo iėšomis bent kiek didesnių užpirkimų *savo rizika daryti?* Čia tenka rimtai paabejot ar tie visi užpirkimai užsieniuose nėra daromi *Ūkio Banko* pinigais, (o gal Ūkininkų Sąjungos Bankas Švedijoj silkes užperka tais pačiais pinigais, kuriuos Valdžia davė žemės ūkio kūltūros reikalams). Jeigu dar mes prisiminsime, kad Ūkio Banko savininkas kunigas Vailokaitis yra taipat ir ūkininkų sąjungos šulas, tai mums paaiškės tikrasis to sąmosklo tikslas, toji keistoji trijų frakcijų atstovų kombinacija koperacijai remti ir *Laisvės alėjos 31 butą...* Tai yra *kunigo Vailokaičio* kambinuota „traicė“, kurios gobšumas neturi ribų. Šiam

kūnigui maža 15.000.000 iitų. Jis su savo bloku pasiryžęs visą' kas tik randasi Lietuvoj įtraukti į jo berybio apetito orbitą. Jis čia nesivaržo jokiomis priemonėmis savo tikslui siekti. Juk slaptų aplinkraščių siuntinėjimas į provincijos koperacijos darbuotojus, kurstant juose tikibiniai partinio nepasitikėjimo savo darbe, yra niekingas ir koperacijos žvilgsniu išdavėjo darbas! Jie kaltina Koperacijos Sąjungą, kad būk ji socialistams tarnauja. Tai šmeižto žodžiai, nes visiems žinoma, kad Koperacijos Sąjungą yra griežtai apolitinė ir jokios politikos neveda, o dirba savo tiesioginį įstatais numatytą darbą. „Krikščioniški" neva koperatoriai gerai žino, kad tai ką jie rašo yra *neteisybė*, už tat savo atsišaukimo nepaskelbė viešai, bet pažymėjo žodžiu „*slaptai*"!

Tai yra Ūkio Banko acininkų ir kompanijos sąmokslas provokacijos ir partinių rietenų barniais suardyt paskutiniais metais paaugusią koperaciją, kad pajungt ją Ūkio Banko akcininkų tarnavimui; kad būtų Lietuvoj vienas Ūkio Bankas ir visagalis jų valdytojas Kunigas Vailokaitis su savo akcininkų kompanija.

Bet gobšūs planai iškilo aikštėn ir tikrieji koperatininkai nesamdyti akaininkų-kapitalistų bernai juos įvertins.

V. V.

P. S. Sužinojome dar, kad tame slaptame cirkulioriuje pačių jo autorių klaidingai padėtas adresas. Vietoj *Laisvės Alėje Nr, 31,* kur randasi Ūkio bankas, turėję būti *Laisvės Alėja 31-b*, kur raudasi C. Ūkininkų Sąjungos Bankas.

Be to kun. J. Vailokaitis nebuvęs to keisto atsišaukimo inspiratorius. kaip buvo įtarta „L. Ž. Nr 30 straipsny „Krikščionių samokslas prieš koperaciją". (L. Ž. Nr 29)

Žinotina visiems.

Trys kademų frakcijos (kaip anos pasakos trys broliai) būtent: kun. Vilimas, kun. Dagilis (krikš. dem.), Mikšys ir Josiukas (krikš. ūkininkų sąjungos) ir Raulinaitis su Beržinskiu (darbo fed.) susitarė ir paleido į žmones *slaptą slapčiausį rašlą*. Raštas tilpo „L. Ž." 27 Nr. š. m.

Apie ką gi kalba tame slaptame rašte trijų Seimo frakcijų žmonės? Štai: 1) Lietuvoje be tų ponų žinios yra susitvėrusių į 300 vartotojų bendrovių. Jas sukūrė socialistai ir socialdemokratai, todel šturmuokime tas vartotojų bendroves ir paimkime jas į savo rankas. Bet į keno rankas? *Į kiebonų, kunigų — Seimo atstovų, studentų-ateitininkų rankas.* Visai aišku, — jus mužikai, darbininkai, nieko neišmanot, todel valdžia vartotojų bendrovėse tepriklauso mums — kunigams, studentams ateitininkams, ir kitiems pašauktiems jus valdyti ir jūsų vilną kirpti.

2) Slaptas atsišaukimas sako: greit bus rinkimai atstovų Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos 1924 m. suvažiavimą, odel rinkite atstovus į tą suvažiavimą *iš Kauno inteligentų*, bū-

tent: Seimo atstovų, ateitininkų ir t.t. Štai kur lenda tie ponai. Bet, Lietuvos koperatoriai, atminkit ir įsidėmėkit, kad jums įsakoma rinkti tuos, kurie nėra koperacijos darbo uostę, nėra prie jo visai prisidėję, koperacijos vargų vargę. Išvada — nepirkite katino maiše, nes nieks to nedaro. Tos išminties mokina lietuviškas priežodis.

3) Pasirašiusieji slaptą atsišaukimą tikrina, kad jie Lietuvos koperacijai suvalgyti parinksią „prityrusius žinovus ir koperatorius". Tam tikslui kviečia vykstant į suvažiavimą užeiti jų kromelin. Bet mes visi žinome, kaip ėjosi su federacijos koperatyvu „Kova", žinome, kad vienas žymus asmuo Apygardos Teismo ieškomas už „pavyzdingą" urmo prekybą tame koperatyve.

Slaptame atsišaukime yra šmeižto ir melo. Ten rašoma: „Jie (socialistai) savo pakraipos vartotojų bendroves aprūpina greičiau ir geresnėmis prekėmis, duoda daugiau paskolos ir tuo būdu stiprina savo visas pozicijas". Spaviedokitės žmonės katalikai — tai yra gryniausia netiesa!

Tuo metu, kada krikščionys demokratai kūrė bankus, kurie lupo po 60—70%, tuo metu, kada kun. Vailokaičio kapitalas siekia 15 milijonų litų (daugiau, nei Lietuvos Emisijos Banko), tuo tat metu socialistai, jautrūs ir širdingi žmonės, ėjo į nuskurusį kaimą, organizavo Vartotojų Bendrovių Sąjungas, tvarkė jas, mokino žmones patiems rūpintis savo reikalais, leido knygas ir laikraščius, gynė koperatyvus nuo priešų (bermontininkų užpuolimas Šiaulių Vart. B-vių sąjungos ir t.t.). Dabar, kada sąjungose sudėta pinigo ir šiaip turto, kunigai peršasi patys ir pataria kviestis ateitininkus tam, kad koperatyvai atsidurtų apkirptų sutanų skvernuose. Bet kiaušinis vištos nepamokys. Veltui jūsų darbas.

Lietuvos koperatoriai, būdėkite ir nepirkite katino užrištame maiše.

Dulkė.

Žodžiai ir darbai.

Kad koperacija privalo būti politiniu ir tikybiniu atžvilgiu neitralė, tą daug kas supranta, tik dėja... gyvenime kartais to visiškai nesilaiko. Taip, pav. štai D-ro kun. A. Maliausko žodžiai pasakyti „Talkos" korespondentui.

„Koperacijos naudingumas yra pripažintas visame pasauly. Lietuvoje koperacija yra dar reikalingesnė, negu kur kitur, kadangi, tur būt, niekur nėra tiek tarpininkų, kaip pas mus. Per savo daugumą jie tapo mūsų krašte tikrais parazitais. Nuo tų gi parazitų nusikratyti vienintėlis vaistas tėra koperacija.

Bet koperacija kad būtų mūsų kraštui naudinga, privalo būti nepartinė. Ji turi būti ne priemonė kuriam tikslui pasiekti, bet turi būti pats tikslas. Kaip tik koperacija įsikinko į kurios partijos vežimą, ji tampa nebe išsiliuosavimo, bet kovos, priespaudos priemonė".

Tuo tarpu tas pats D—ras A. Maliauskas deda „koperacijai remti komiteto atsišaukimą, į jo redaguojamą „Vienybę“ Nr. 7 kuris kviečia paimti koperaciją į tam tikros srovės rankas ir nepamatuotai kaltina neitralinę koperacijos įstaigą — L. K. B. Sąjungą, reiškia palaiko partinę koperaciją.

Arba D. Trimakas, kuris viename savo straipsnių, tilpusiame „Ukininke“ sako: Įsteigta koperacijos mokslo draugija kaip tik turėtų rūpintis koperacijos mokslo populerizavimu, tyrinėjimu, ruoštų mokslo rankvedžių, apgintų koperaciją nuo pasikesinimo by kurios partijos, duotų jai neitralę kryptį ir rūpintųsi įvesti mokslo dėstymą“.

Nežiūrint į savo „neitralumą“ pasirašo po „koperacijai remti“ slaptu atsišaukimu.

Koperatininkams, rodos, labiau reikėtų derinti žodžiai su darbais.

Faktai.

Kad skaitytojui aiškesni būtų ginčijamieji faktai, paduosiu čia Valdybos, Tarybos ir Revizijos Komisijos narių pavardes. Valdyba sudaro: P. Šalčius — pirmininkas, T. Juodvalkis — vice pirmininkas, sekretorius — J. Lapėnas, Valdybos nariai Ed. Šulčys, A Kaminskas ir J. Naujelis. Taryba: J. Pakalka — pirmininkas, Kunigas Inkratas — vice pirmininkas, J. Mikoliūnas — sekretorius, nariai — V. Maželis — Utenos Taikos Teisėjas, Gečiūnas, Strimaitis, Čekanavičius ir J. Fledžinskas. Revizijos Komisija. P. Brazaitis — Teisingumo Ministerio p. A. Tumėno pakviestas vice-ministeriu dabar Kalėjimų Departamento Direkrorius, P. Ruzgas ir A. Vaitkevičius.

Įsižiūrėję į šias pavardes pamatysime, kad L. K. B. Sąjungos organuose darbuojasi visų partijų žmonių ir jei jie susikalba tai tik todel, kad siekia vieno bendro tikslo — koperacijos skleidimo Lietuvoje. Iškėlus kurį nors politikos partijų klausimą, žinoma, nuomonių vienodumo nerastume.

Tą pat reikia pasakyti ir apie buvusias Lietuvos Kop. B-vių Sąjungos valdybas — į jas įeidavo įvairių nusistatymų žmonių. Tiesa, be jokio proporcingumo, buvo atsižvelgiama daugiau į tai ar asmuo tinka užimamai vietai.

Taip, kuriant L. K. B. Sąjunga **1920 m.** į Valdybą buvo išrinkti: P. Šalčius, Br. Leonas, V. Zakarevičius, J. Bulvyčius J. Baltrušaitis, D. Šidlauskas, P. Juška.

Į Revizijos Komisiją: J. Fledžinskas, K. Bielinis ir Kun. Milvydas. 1921 metais į Valdybą buvo išrinkti — Juozas Tubelis, E. Šulčys, kandidatais Jonas Lapėnas ir A. Juška, į Revizijos Komisiją: Kun. Ramanauskas, J. Pakalka ir Karpus, kandidatais Kun. Krištolaitis ir kun. Grybinas.

Taigi ir manyt, kaip tat daro Koperacijai remti Komitetas, kad Liet Kop. B-vių Sąjungos Valdyba galėjo varyti prieštikybinę agitaciją, nėra jokio pagrindo, nes jos valdomuose organuose yra ir būdavo dvasiškių.

„Koperacijai remti Komiteto" atsišaukimas sukėlė Taryboje ir Valdyboje nusistebėjimo jausmą.

1924 m. vasario mėn. bendras Valdybos ir Tarybos posėdis apsvarstęs Koperacijai remti Komiteto atsišaukimą vienbalsiai priėmė tokią rezoliuciją:

L. K. B. S. Valdyba, Taryba ir Revizijos Komisija savo posėdyje š. m. vasario mėn. 21 d. susipažinusi su slaptu Komiteto Koperacijai remti atsišaukimu, kuriame kaltinama, kad a) Valdyba ir Taryba nekatalikiškos, b) palaiko katalikų lėšomis socialistišką spaudą, ją garsina per koperatyvų išleistą kalendorių šiems metams, c) Valdyba ir Taryba proteguoja tik tas vartotojų bendroves, kuriose sėdi jų pakraipos žmonės — socialistai; jie savo pakraipos vart. b-ves aprūpina greičiau ir geresnėmis prekėmis, duoda daugiau paskolos ir tuo būdu stiprina visas savo pozicijas — randa, kad: 1) aukščiau išdėstytieji užmetimai neatatinka tikrenybei, nes į Valdybą ir Tarybą įeina įvairių pažiūrų ir politinių nusistatymų žmonės ir jokia srovė nevaro joje savo politikos, 2) kad vienos ar kitos srovės pastangos paimti koperaciją į savo rankas tik gali pakenkti koperacijos darbui ir suardyti atliktą darbą. Todel kviečia visus koperatininkus nekelti koperatyvų gyvenima partinių ginčų ir laikytis neitraliai.

Dalyvavo Tarybos nariai: J. Pakalka — pirmininkas, Kunigas Inkratas — vice pirmininkas, Mikoliūnas — sekretorius, nariai: Strimaitis, Gečiūnas, ir Valdybos nariai: P. Šalčius, J. Juodvalkis A. Kaminskas, J. Lapėnas, Ed. Šulčys, V. Šultė.

Taip pat revizijos Komisija savo posėdyje 1924 m. vasario 21 d. surašė tokį protokolą:

Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos Revizijos Komisijos posėdžio protokolas 1924 m. kovo mėn. 5 d.

Dalyvauja: P. Brazaitis, A. Vaitkevičius ir V. Ruzgas.

Revizijos komisija peržiūrėjusi Sąjungos buchalterijos knygas rado, kad jos vedamos tvarkoje. Be to ji konstatuoja kad tiksliai peržiūrėjus visas knygas, niekur nebuvo rasta kad koperacijos Sąjungos Valdyba būtų šelpusi kurios nors pakraipos spaudą ir būtų išleidusi bent kokią sumą politikos partijų reikalams.

Revizijos Komisijos Pirmininkas (pas.) P. Brazaitis,

Revizijos Komisijos nariai: A. Vaitkevičius
V. Ruzgas.

Koperacijai remti Komiteto darbus pasmerkė ir Šiaulių Srities Vartotojų Bendrovių Įgaliotiinių Suvažiavimas š. m· vasario mėn. 23 d. Priimta 64 balsais prieš 7 tokią rezoliucija:

Šiaulių Srities Vartotojų Bendrovių įgaliotinių suvažiavimas 1924 m. vasario mėn. 23 d., susipažinęs su slaptais Koperacijai remti Komiteto atsišaukimais, kuriais kviečiama paimti į vienos srovės rankas koperacija, kad panaudojus bepartyvines koperacijos organizacijas būsimų rinkimų kovai į Seimą — vadinasi, panaudoti ligi šiol buvusias bepartyvines koperacijos organizacijas politinei kovai ir manydamas, kad

1) koperatyvinės organizacijos rišamos su nepastoviais politinių partijų laimėjimais nustoja savo pastovumo;

2) eikvoja koperatyvų lėšas ir naudoja koperatyvų aparatą pašaliniams koperacijai tikslams;

3) sukelia nereikalingas tarp koperatyvų varžytines ir mažina jų autoritetą visuomenės akyse;

4) partiniai koperatyvai atstumdami, dalį visuomenės ir darydami įvairių palengvinimų tik savo nariams, demoralizuoja liaudį;

5) patekus koperatyvui į vienos partijos rankas mažėja būtina koperatyvų darbe savitarpine kontrole;

6) kad šiuo laiku gyvenamas ekonominis krizis, kuris labiausiai paliečia žemės ūkį, reikalauja kuodidžiausio visuomenės jėgų subūrimo be politinių ir tikybinių partijų skirtumo kovai su tuo kriziu, o įkišimas į tą kovą politinių ir tikybinių ginčų sukelia neproduktingą — partinę kovą ir nusilpnina koperatyvus;

7) kad neitraliniai koperatyvai duoda galimybės dalyvaujant juose įvairių politinių ir tikybinių nusistatymų žmonėms koperatyvuose lengviau suprasti savo bendrus tikslus ir bendromis jėgomis siekti jų—randa, kad koperacijai remti Komiteto darbas yra pragaištingas sunkiai sukurtam koperacijos judėjimui Lietuvoje, o jo priemones (slapti atsišaukimai su nepamatuotais faktais ir net panaudojant asmenų pavardes be jų žinios ir sutikimo) yra niekingos ir teršiančios koperacijos idejas ir kviečia visus Lietuvos koperatininkus laikytis koperacijos darbe politiniu ir tikybiniu atžvilgiu neitraliai t. y. nekelti partinių ir tikybinių ginčų koperatyvų gyvenime.

Išvados.

1. Ligi šiol politinis neitralitetas davė galimybės trumpu laiku išsiplėsti atskiriems koperatyvams ir jų centralinėms organizacijoms ir tuom įrodė, kad pas mus tinkamai tegali plėtotis tik nepartinė koperacija.

Priešingai partinės koperacijos įstaigos pasisekimo neturėjo (dar 1919 metais Kaune buvo susidaręs Centralinis Kauno Darbininkų koperatyvas spietęs pačius kairiausius elementus, bet išplėtęs, kuriam laikui savo veikimą, pradėjo smukti ir dabar vos ne vos palaiko savo sunkias dienas, tą pat beveik reikia pasakyti

ir apie Darbo Federacijos vartotojų bendrovę „Kova“, kuri pradžioje plačiai pradėjo veikti, paskum turėjo didžiausių nuostolių, ir apie visų kitų partijų pastangas steigti savus koperatyvus).

2. Partiniai tuom pačiu ir taip vadinami uždari koperatyvai — neprieinami plačiai visuomenei, jau savo viduje turi kenkiančių jo išsiplėtimui dalykų: partiniame koperatyve, ypač mūsų „nekultūringose sąlygose“ greitai susidaro „savutė“, kuri koperatyvą išnaudoja savo asmens reikalams; sumažėja savitarpinė kontrolė— revizijos komisija iš savo žmonių prisimerkus žiūri į savo žmonių klaidas ir nesąžiniškumus, nenorėdama kompromituoti savo partijos žmonių, o kada pamato, tai jau esti vėlu. Be to partijos koperatyvai atgręsia nuo savęs dalį visuomenės — koperatyvą padaro „partijos kromu“.

3. Paskutiniu laiku prasidėjęs pas mus koperatyvų skaldymas — mažiną jų jėgą ir gyventojų jais pasitikėjimą. Mūsų žmonės ne taip jau lengva pritraukti į koperatyvą, o kaip jis išgirsta vienus traukiant į savę, kitus į savę, tai nežino kam tikėti. Reikalavimas šiuo laiku, kad ūkininkas įsirašytų norėdamas gauti paskolos į tos ar kitos partijos narius, yra demoralizuojąs liaudį reiškinys, nes pratina liaudį tikėti tam, kas daugiau „duoda“ (kad pritraukti savo tarpan). Dar blogiau, jei tas davimas galų gale pareina iš valdžios lėšų. Taip sukurtas koperatyvas tegali gyvuoti tik iki partijos rinkimų pralaimėjimo.

Šiuo laiku mūsų žemės ūkio padėtis yra tiek rimtame pavojuje, kad kiekvienas, kam rūpi mūsų šalies gerovė, privalo dėtis žemės kultūrai kelti sodžiuje, bet neskaldyti savo silpnų jėgų.

4, Koperacijos dėsniai remiasi solidarumu, vienybe ir tikrai krikščioniškaja artimo meile, Koperacijai remti Komitetas tiems dėsniams sunkiai prasižengė, nes jo dalyviai ne tik, kad pirmieji pradėjo steigti partinius koperatyvus, bet tokiais pat nori padaryti ir nepartinius koperatyvus, kur sueina ir darbuojasi įvairių pažiūrų žmonės, pratindamiesi gerbti vienas kitą ir siekti bendro vieno tikslo.

5. Lietuva tiek yra atsilikusi nuo kitų šalių ūkio atžvilgiu, kad skaldymas koperatyvų, kurių svarbiausias tikslas yra kelti sodžiaus kultūrą, tik trukdys daugumos Lietuvos visuomenės ūkio jėgų, o kartu su jomis ir apskritai kultūros skleidimą, nes dalį jėgų atitrauks savitarpinėms rietenoms, ką paskutiniai įvykiai aiškiai parodė (daug sugadinta popierio, rašalo, nervų, bet koperatyvų judėjimas del to nei per nago juodymą nepasistūmėjo pirmyn). Sodžiaus kultūrai ir visų pirmiausia žemės ūkiui, kelti koperacijos organizacijų pagalba reikalinga sudaryti tokis pat bendras frontas, kuris nesenai buvo sudarytas kovai su girtuoklybe, arba jau 1920 m. Lietuvos Šaulių Sąjungoje Lietuvos Nepriklausomybei ginti.

KLAIDŲ ATITAISYMAS.

Pusl. 9 — 13-toj eil. iš apačios yra žodis „didelis“ turi būti „nedidelis“.

UŽSISAKYKITE
„TALKĄ“
1924 METAMS.

„TALKA“ yra *Lietuvos Koperacijos Bendrovių Sąjungos* organas, kuriame bus plačiai gvildenama:

1) paskutinės žinios iš politikos ir kultūros gyvenimo;
2) Seimo ir jo komisijų darbai,
3) prekių kainos;
4) koperacijos ir apskritai ūkio reikalai;
5) dedame žinių iš koperatyvų gyvenimo Lietuvoje ir užsienyje. Jau yra įvestas ir bus plečiamas *„Iš Liaudies bankų gyvenimo“* skyrius,
6) patarimai, kaip geriau vesti koperacijos bendroves, — jų sąskaitybą ir prekyba;
7) atsakymai į paklausimus.

„TALKA“ *griežtai nepartinis laikraštis.*

„TALKA“ eina kas savaitė.

„TALKOS“ prenumerata:
visiems matams 10 litų, pusei metų 5 litai, 3 mėn. 3 litai. Atskiro ekz.—20 centų. Užsienyje dvigubai.

ADRESAS: Laisvės Aleja 62, „Talkos“ Administr.

„Raidės“ spaustuvė Kaune.